



COMMISSIE Individuele
TEGEMOETKOMING Slachtoffers
WOII Transporten NS

Eindverslag Commissie Individuele Tegemoetkoming Slachtoffers WOII Transporten NS

3 juni 2021



1. Inleiding

Op 27 november 2018 heeft de Nederlandse Spoorwegen (hierna: NS) besloten tot een financiële tegemoetkomingsregeling voor personen, en hun directe nabestaanden, die tijdens de Tweede Wereldoorlog door NS met speciaal ingelegde treinen zijn vervoerd op last van de bezetter, met het doel hen naar kampen buiten Nederland te vervoeren met het oogmerk de bevolkingsgroep waar zij toe behoorden te vernietigen. Het besluit van NS om deze groep op morele gronden individueel tegemoet te komen kwam tot stand na gesprekken die op initiatief van de heer Salo Muller met hem gevoerd zijn; diens beide ouders zijn omgebracht in vernietigingskampen.

NS heeft daartoe op 10 januari 2019 de Commissie Individuele Tegemoetkoming Slachtoffers WOII Transporten NS (hierna: de Commissie) ingesteld met als opdracht advies uit te brengen over een regeling waarmee aan bovengenoemde groep personen, of aan hun directe nabestaanden, een financiële tegemoetkoming zou kunnen worden verstrekt. De Commissie bestond uit mr. M.J. (Job) Cohen (voorzitter), mr. L.Y. (Lilian) Gonçalves-Ho Kang You en drs. E.C.J.M. (Ellen) van der Waerden MA. Mr. LLME. (Eva) van Ingen was secretaris; het secretariaat bestond verder uit L.M. (Lislore) Tieskens (medewerker secretariaat) en drs. L. (Linda) Verkerk (communicatieadviseur).

De Commissie vormde vanaf 4 februari 2019 tevens het bestuur van de Stichting Individuele Tegemoetkoming Slachtoffers WOII Transporten NS, die belast werd met de voorbereidingen en de uitvoering van de regeling. Dat omvatte, naast de voorbereiding van de regeling, de besluitvorming op individuele aanvragen, waarvoor de kaders zouden worden vastgelegd in het Uitkeringsreglement Stichting Individuele Tegemoetkoming Slachtoffers WOII Transporten NS (hierna: het uitkeringsreglement).

Na grondig onderzoek en beraadslaging bood de Commissie op woensdag 26 juni 2019 haar advies over de inrichting van een individuele tegemoetkomingsregeling aan de directie van NS aan. NS heeft dit advies overgenomen. Vervolgens is de regeling op 5 augustus 2019 opengesteld. Een jaar lang, tot 5 augustus 2020, was het mogelijk om bij de Commissie een aanvraag in te dienen voor een tegemoetkoming.

De Commissie heeft in totaal 7791 aanvragen ontvangen en beoordeeld. Hierbij heeft de Commissie samengewerkt met PricewaterhouseCoopers (PwC) en Herinneringscentrum Kamp Westerbork (HcKW). Daarnaast is voor de indiening en beoordeling van aanvragen een belangrijke bijdrage geleverd door de Stichting Joods Maatschappelijk Werk (JMW), de Stichting Pelita, het Nationaal Archief (NA) en de Sociale Verzekeringsbank (SVB). In dit verslag licht de Commissie toe hoe zij te werk is gegaan bij de totstandkoming en uitvoering van de individuele tegemoetkomingsregeling.

2. Totstandkoming Individuele Tegemoetkomingsregeling

De Commissie heeft bij het uitbrengen van haar advies benadrukt dat zij zich bij aanvang van haar werkzaamheden terdege heeft gerealiseerd dat het ontwerpen van een regeling die invulling geeft aan de intenties van NS en tevens door betrokkenen kan worden aanvaard als ‘passend en redelijk’, een buitengewoon ingewikkelde, zo niet bijna



onmogelijke opdracht was. Dat gold niet alleen voor het bepalen van de reikwijdte van de groep die in aanmerking zou moeten komen voor een individuele tegemoetkoming, maar ook voor het bepalen van de hoogte van de tegemoetkoming.

2.1 Reikwijdte regeling

Wat betreft de reikwijdte van de regeling heeft NS de Commissie twee belangrijke kaders meegegeven. Ten eerste heeft NS aangegeven dat de regeling bedoeld is voor “de meest direct door haar handelen getroffen, namelijk diegenen die door de Nederlandse Spoorwegen in opdracht van de bezetter zijn getransporteerd naar de kampen Westerbork, Vught en Amersfoort en vervolgens door de bezetter op transport zijn gesteld naar de concentratie- en vernietigingskampen.” Die afbakening is op verzoek van de Commissie als volgt nader toegelicht door NS: “de oorsprong van NS om een tegemoetkoming te willen betalen, ligt in het door NS rijden van extra/speciale treinen in opdracht van de bezetter met het doel om mensen naar de vernietigings- en concentratiekampen te brengen. Treinen dus die speciaal met het doel van de zuiveringsoperatie van de bezetter zijn gereden”. NS heeft desgevraagd deze toelichting nog nader gespecificeerd door aan te geven dat met ‘zuiveringsoperatie van de bezetter’ genocide wordt bedoeld, meer specifiek de vervolging van Joden, Roma en Sinti met het oogmerk van de bezetter hen als bevolkingsgroep uit te roeien.

Ten tweede heeft NS duidelijk gemaakt dat de regeling bedoeld was om de nog levende overlevenden van de transporten zelf tegemoet te komen, en, als zij niet meer in leven waren, hun directe nabestaanden, dat wil zeggen, hun weduwen/weduwnaars of kind(eren).

2.2 Hoogte tegemoetkoming

Bij het vaststellen van de hoogte van de tegemoetkoming heeft de Commissie als uitgangspunt genomen dat er met deze regeling geen sprake kan zijn van ‘compensatie’; de Commissie is ervan overtuigd dat er geen redelijk of passend geldbedrag te noemen is dat ook maar iets kan compenseren van het leed dat betrokkenen is aangedaan. De Commissie schreef in haar advies dat de ‘tegemoetkoming’ dan ook moet worden gezien als een moreel gebaar waarmee NS uitdrukking heeft willen geven aan de erkenning van diens aandeel in het individuele leed dat betrokkenen en hun directe nabestaanden door de bezetter is aangedaan.

Om te komen tot een bedrag dat zou kunnen worden gezien als moreel gebaar, maar tegelijkertijd van voldoende substantie is, heeft de Commissie een benchmark-onderzoek uitgevoerd. Daarbij heeft de Commissie eerdere individuele tegemoetkomings- of schadevergoedingsregelingen betrokken, bedoeld voor slachtoffers van onder meer de Tweede Wereldoorlog. Hoewel uit dit onderzoek is gebleken dat er historisch gezien geen regelingen bestaan die identiek zijn aan de regeling die NS voor ogen stond, heeft dit benchmark-onderzoek de Commissie wel belangrijke inzichten gegeven. Daarnaast heeft de Commissie een vergelijking gemaakt met de individuele tegemoetkomingen die vanuit het Schadefonds Geweldsmisdrijven aan slachtoffers worden uitgekeerd en heeft zij de



op dat moment nieuwe Wet Vergoeding Affectieschade bij haar onderzoek en afwegingen betrokken.

2.3 Contact met experts en vertegenwoordigers

Om tot een goed gefundeerd beeld te komen over de vraag welke groepen passen binnen de door NS aangebrachte begrenzing en hoeveel personen bij benadering een beroep op de regeling zouden kunnen doen, heeft de Commissie contact gezocht met historici en onderzoekers werkzaam bij het NIOD, het Nationaal Archief (waarbij ook een voormalige archivaris van het Nederlandse Rode Kruis werd betrokken vanwege de op dat moment recent overgebrachte archieven van de afdeling Oorlogsnazorg), en Herinneringscentrum Kamp Westerbork.

Vervolgens heeft de Commissie de voorgenomen inrichting van de regeling besproken met dhr. Salo Muller, initiator van de regeling en zijn raadvrouw, mevr. mr. L. Zegveld. In een later stadium heeft de Commissie enkele vertegenwoordigers van zowel de Joodse gemeenschap als de gemeenschappen van Roma en Sinti uitgenodigd voor een bijeenkomst, om hen te informeren over de hoofdlijnen van het conceptadvies dat toen gereed was en hun gezichtspunten hierop te vernemen.

2.4 Inrichting regeling

Met inachtneming van bovengenoemde overwegingen, heeft de Commissie geadviseerd de individuele tegemoetkomingsregeling op de volgende manier in te richten:

- Alle nog levende personen uit de Joodse gemeenschap of de gemeenschappen van Roma en Sinti die tijdens de Tweede Wereldoorlog op bevel van de bezetter per spoor zijn vervoerd naar kamp Westerbork, Vught of Amersfoort met het oogmerk om hen naar een concentratie- of vernietigingskamp buiten de landsgrenzen te vervoeren met het doel hen als bevolkingsgroep uit te roeien, of vanuit andere locaties in Nederland rechtstreeks naar concentratie- en vernietigingskampen in het buitenland zijn vervoerd, komen in aanmerking voor een tegemoetkoming ter hoogte van €15.000,-.
- Indien deze getransporteerden tijdens of na de oorlog zijn overleden, komt de weduwe of weduwnaar in aanmerking voor een tegemoetkoming ter hoogte van €7.500,-.
- Als de getransporteerde geen weduwe of weduwnaar heeft, of als die inmiddels is overleden, dan komen nog levende kinderen gezamenlijk in aanmerking voor een tegemoetkoming en wel als volgt:
 - als het oudste nog levende kind geboren is voor 8 mei 1945, een tegemoetkoming ter hoogte van €7.500,- voor de kinderen tezamen;
 - als het oudste kind na die datum is geboren, een tegemoetkoming ter hoogte van €5.000,- voor de kinderen tezamen.



Hierbij is steeds uitgegaan van de situatie zoals die was op 27 november 2018, de dag dat NS tot deze regeling besloten heeft. Dat wil zeggen dat de wettelijke erfgenamen in de plaats konden treden van personen die op 27 november 2018 in aanmerking zouden zijn gekomen voor een individuele tegemoetkoming, maar zijn overleden na deze datum.

2.5 Collectieve erkenning en historisch onderzoek

De Commissie is zich er zeer bewust van geweest dat er door de bezetter groepen mensen zijn getransporteerd naar onvrijheid, die door de aangebrachte kaders buiten de reikwijdte van de regeling vallen. Dat geldt in elk geval voor Jehova's Getuigen, homoseksuelen, politieke gevangenen, maar ook voor krijgsgevangenen en Nederlanders die in de Arbeitseinsatz moesten werken. Daarnaast heeft de Commissie zich gerealiseerd dat de regeling geen voorziening kon bevatten voor degenen die op het moment dat de Commissie werd ingesteld niet meer in leven waren en nooit een partner of kinderen hebben gehad, dan wel van wie de partner of kinderen op 27 november 2018 niet meer in leven waren. Tot deze groep behoren in ieder geval de circa 20.000 kinderen die tijdens de oorlog op transport zijn gesteld naar vernietigingskampen, waar ze vrijwel direct zijn vergast. Ook door de eerdergenoemde vertegenwoordigers van de betrokken groeperingen is in reactie op het conceptadvies van de Commissie, nadrukkelijk aandacht gevraagd voor deze laatste groep.

De Commissie heeft het lijden van bovengenoemde groepen, die ook door NS naar onvrijheid zijn vervoerd, niet willen negeren. Bij het ontwerpen van de regeling heeft de Commissie evenwel de afbakeningen zoals aangegeven door NS, als uitgangspunt genomen.

Om de oorlogsgeschiedenis en het lijden van bovengenoemde groepen, die niet in de regeling konden worden geïncorporeerd, toch recht te doen in geschiedschrijving, voorlichting en educatie, heeft de Commissie NS geadviseerd om enerzijds een diepgaand historisch onderzoek te laten doen naar de rol van NS tijdens de Tweede Wereldoorlog vanuit het perspectief van 'transporten uitgevoerd in opdracht van de bezetter in brede zin', en om anderzijds, in samenspraak met betrokken groepen, tot een andere, collectieve, uiting van erkenning te komen. De aanbeveling tot historisch onderzoek heeft geleid tot een verzoek van NS aan het NIOD om een vooronderzoek te starten. Wanneer uit dit vooronderzoek blijkt dat meer en diepgaand onderzoek nodig is, krijgt het NIOD van NS opdracht om dit vervolgonderzoek uit te voeren.

De aanbeveling tot een collectieve uiting van erkenning heeft vorm gekregen in financiële steun van in totaal € 5 miljoen voor de herinneringscentra Kamp Westerbork, Kamp Vught en Kamp Amersfoort en het Oranjehotel. NS heeft de herinneringscentra gevraagd het bedrag onder meer te besteden aan "educatie voor jongeren, met bijzondere focus op discriminatie waaronder antisemitisme tot aan de dag van vandaag".



De Commissie kan zich goed vinden in de invulling van de collectieve erkenning als moreel gebaar van NS aan de grote groep getransporteerde gevangenen die buiten de individuele regeling vallen maar eveneens met groot leed te maken hebben gehad. Dit leed kan nooit ongedaan worden gemaakt, maar de steun aan de herinneringscentra zal de herinnering hieraan wel helpen levend te houden.

2.6 Communicatie

De communicatie over het advies aan NS, de regeling en de aanvraagprocedure werd zoveel mogelijk servicegericht. Er is veel aandacht besteed aan een persoonlijke benadering van degenen die een aanvraag wilden indienen of vragen hadden tijdens de aanvraagprocedure.

Praktische informatie over de aanvraagprocedure en de regeling was in het Nederlands en in het Engels beschikbaar op de website www.commissietegemoetkomingns.nl. Daarnaast werd een helpdesk ingericht waar mensen in de periode van augustus 2019 tot en met maart 2021 op werkdagen tussen 10.00 – 12.00 uur terecht konden met vragen over de procedure en hun aanvraag.

Om zoveel mogelijk belanghebbenden te bereiken zijn de volgende communicatiemiddelen ingezet:

- Free publicity via nieuwsberichten. De berichten werden gericht verstuurd aan nieuwsredacties en journalisten die gespecialiseerd zijn in het onderwerp van de Tweede Wereldoorlog (dagbladen landelijk en regionaal, radio en tv en (internationale) persbureaus). In totaal zijn er zeven nieuwsberichten verzonden in de periode juni 2019 – juli 2020. Alle berichten hebben tot ruime media-aandacht geleid. De berichten zijn als bijlage bijgevoegd (zie bijlage 1).
- Tweemaal werd via een nieuwsbrief een informatiebericht verzonden aan personen die zich via de website als geïnteresseerde hadden aangemeld.
- Via de Nederlandse ambassades in de Verenigde Staten, Israël, Canada, Verenigd Koninkrijk, Zuid-Afrika, Argentinië en Brazilië is medewerking verkregen bij het bekendmaken van de regeling bij de doelgroepen en hun vertegenwoordigers in de desbetreffende landen. In deze landen hebben veel van oorsprong Nederlandse personen uit de Joodse gemeenschap zich na de oorlog gevestigd. Ook voor personen uit de gemeenschappen van Roma en Sinti is aandacht gevraagd.
- De Commissie heeft contact gehad met de belangenorganisaties en vertegenwoordigers van de betrokken groepen in Nederland zodat zij via hun websites en nieuwsbrieven bij de start en de sluiting van de aanvraagprocedure aandacht hebben besteed aan de regeling. Hiervoor werden informatieberichten gestuurd die door de redacties konden worden gebruikt op de eigen kanalen.
- Bij de start en het sluiten van de regeling zijn advertenties geplaatst in drie grote Nederlandse dagbladen: NRC, Volkskrant en Telegraaf.



3. Uitvoering individuele tegemoetkomingsregeling

Om te komen tot haar advies over de vraag welke groepen onder de regeling zouden moeten vallen, en de vraag hoe hoog de tegemoetkoming zou moeten zijn, heeft de Commissie een tweetal sporen doorlopen.

3.1. Gehanteerde beleidsregels

De inhoudelijke afbakening van de regeling, als het gaat om de groep slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog voor wie deze regeling is bedoeld, is omschreven in artikel 2 van het uitkeringsreglement. Dit artikel bepaalt dat het moet gaan om slachtoffers die vanuit de Joodse gemeenschap of de gemeenschappen van Roma en Sinti door NS zijn vervoerd met speciaal ingeleigde treinen, waarbij de bezetter – op last van wie dat transport plaatsvond – het doel had de bevolkingsgroep waar zij toe behoorden ter vernietiging naar concentratie- of vernietigingskampen buiten Nederland te vervoeren. Om te beoordelen of aan deze voorwaarden was voldaan, heeft de Commissie een aantal beleidslijnen gehanteerd die hieronder nader worden toegelicht.

3.1.1 Transport uitgevoerd door NS

Een belangrijke voorwaarde van het uitkeringsreglement is dat het transport met speciaal ingeleigde treinen door NS moet zijn uitgevoerd. Dat geldt in principe voor het treinvervoer dat heeft plaatsgevonden tot aan de Spoorwegstaking, die op 17 september 1944 werd uitgeroepen. Na deze datum is NS gestopt met het verzorgen van treinvervoer in Nederland. Dat wil niet zeggen dat na 17 september 1944 geen treinverkeer meer heeft plaatsgevonden, maar transporten van na die datum vonden plaats onder verantwoordelijkheid van de bezetter, waarbij gebruik werd gemaakt van de Bundesbahn en niet van NS. Het Duitse spoorwegpersoneel dat hiertoe werd ingezet werd weliswaar aangevuld met circa 1000 man Nederlands treinpersoneel, maar zij deden dat op ‘persoonlijke titel’, vrijwillig en niet vanuit of op last van NS. Het uitkeringsreglement is daarom niet van toepassing op de transporten die na 17 september 1944 zijn gereden.

3.1.2 Oogmerk van genocide

Een andere belangrijke voorwaarde is dat het transport van de belanghebbende moet hebben plaatsgevonden met het oogmerk van genocide. Dat betekent dat getransporteerden die niet met dat oogmerk door NS zijn vervoerd, buiten de regeling vallen. Dat betreft onder meer politieke gevangenen, dwangarbeiders en krijgsgevangenen. Deze begrenzing vloeit voort, zoals eerder aangegeven, uit de kaders die NS heeft meegegeven bij het formuleren van de adviesopdracht. Een van de aanvragers die het met deze begrenzing oneens was heeft het uitkeringsreglement voorgelegd aan het College voor de Rechten van de Mens (hierna: het College). Dit College is gevraagd te beoordelen of bij de uitvoering van de regeling een verboden onderscheid op grond van ras is gemaakt, door aanvragen af te wijzen waarbij geen sprake was van een oogmerk op genocide. Het College heeft op 21 december 2020 uitspraak gedaan, waarbij het College heeft geoordeeld dat de Algemene



Wet gelijke Behandeling (AWGB) in dit geval niet van toepassing was. Voor de volledige uitspraak wordt verwezen naar de website van het College (<https://mensenrechten.nl/nl/oordeel/2020-118>).

3.1.3 Joodse verzetsstrijders

De begrenzing van de opdracht aan de Commissie speelde ook een rol waar het gaat om personen die weliswaar behoorden tot de Joodse gemeenschap, maar zijn opgepakt en vervoerd op grond van verzetsactiviteiten en niet op grond van hun Joodse achtergrond. Hoe pijnlijk ook, uiteindelijk heeft de Commissie overwogen dat vanwege het principe van gelijkheid aanvragen voor Joodse verzetsstrijders in beginsel op dezelfde manier behandeld moesten worden als aanvragen voor niet-Joodse verzetsstrijders. Het doel van de bezetter op last van wie het transport heeft plaatsgevonden (vervoer vanuit een oogmerk van genocide) was een cruciale onderscheidende factor en om die reden is er géén onderscheid gemaakt tussen degenen die zijn getransporteerd op grond van hun verzetsactiviteiten met en zonder Joodse achtergrond. Wanneer echter niet evident was dat de belanghebbende op grond van verzetsactiviteiten is opgepakt heeft de Commissie het aannemelijk geacht dat belanghebbende (ook) op grond van zijn/haar Joodse achtergrond was getransporteerd en is de Commissie wel overgegaan tot toekenning van de aanvraag. Een van de aanvragers, wiens aanvraag is afgewezen omdat de opgegeven belanghebbende naar het oordeel van de Commissie evident was vervoerd op grond van verzetsactiviteiten en niet op grond van zijn Joodse achtergrond, heeft, nadat zijn klacht over dit besluit door de Klachtencommissie ongegrond was verklaard, beroep ingesteld bij de bestuursrechter. De bestuursrechter heeft dit beroep niet-ontvankelijk verklaard. Besluiten van de Commissie noch de Klachtencommissie kunnen naar het oordeel van de bestuursrechter gezien worden als besluiten in de zin van de Algemene wet bestuursrecht (Awb). Daarom kan tegen deze besluiten geen beroep worden ingesteld bij de bestuursrechter.

3.1.4 1 juli 1942 als ijkpunt voor personen uit de Joodse gemeenschap

Vijf specifieke transporten vormen hierop een uitzondering. Dit betreft vijf transporten die weliswaar voor 1 juli 1942 hebben plaatsgevonden, maar die zonder twijfel in het kader van de Jodenvervolging vanuit een oogmerk van genocide zijn uitgevoerd. Deze transporten hadden alle als eindbestemming kamp Mauthausen (zie Bijlage 2). Als aangetoond kon worden dat een belanghebbende met een van deze transporten is weggevoerd, en er geen duidelijke contra-indicaties waren die erop wezen dat de belanghebbende zou zijn vervoerd om andere redenen dan zijn/haar Joodse afkomst, is wel een tegemoetkoming verstrekt.

1 juli 1942 is de datum waarop kamp Westerbork de status en functie van doorgangskamp kreeg. In de periode daarvoor (de periode van oktober 1938 tot 1 juli 1942) was Westerbork een vluchtelingenkamp en werden personen niet op last van de bezetter, maar in opdracht van de Nederlandse overheid hier ondergebracht. Indien deze personen vanuit Westerbork niet verder zijn getransporteerd naar concentratie- of vernietigingskampen



buiten Nederland, vallen zij buiten de reikwijdte van de regeling. Indien zij wel, na 1 juli 1942, naar elders zijn getransporteerd, kwamen zij of hun nabestaande(n) uiteraard wel in aanmerking voor een tegemoetkoming.

In dit verband moet worden opgemerkt dat de Commissie, in het kader van de beoordeling van een specifieke aanvraag voor een individuele tegemoetkoming, onderzoek heeft gedaan naar een uitzonderlijk transport dat heeft plaatsgevonden voor 1 juli 1942. Dit betreft een transport van 500 tot 700 niet-Nederlandse Joden die op last van de Nederlandse overheid in kamp Westerbork waren ondergebracht, op 10 mei 1940 via het spoor het kamp zijn ontvlucht en na een verblijf van circa 14 tot 17 dagen in Leeuwarden door NS weer terug zijn vervoerd naar kamp Westerbork. De Commissie heeft geconcludeerd dat NS de opdracht tot het vervoeren van deze groep terug naar kamp Westerbork met zekerheid niet van de Duitse autoriteiten heeft ontvangen, maar van de ambtelijke leiding van Nederlandse overheid. Dit transport had geen motief van genocide, maar had het oogmerk deze groep terug te brengen naar hun (tijdelijke) woonplaats/plek in kamp Westerbork. Van een planmatige opzet hen als bevolkingsgroep uit te roeien, was op dat moment nog geen sprake.

3.1.5 15 november 1943 als ijkpunt voor personen uit de gemeenschappen van Roma en Sinti

Wat betreft de transporten van personen uit de gemeenschappen van Roma en Sinti geldt dat deze met het oogmerk van genocide zijn uitgevoerd vanaf 15 november 1943. Tot november 1943 was in Nederland gevangenneming van Roma en Sinti niet raciaal geïnitieerd en werd er ook geen onderscheid gemaakt tussen de behandeling van Roma en Sinti enerzijds en andere woonwagenbewoners anderzijds. Roma, Sinti en woonwagenbewoners werden wel gearresteerd, maar niet systematisch. Redenen van arrestatie waren bijvoorbeeld: niet voldoen aan de Wet op varende en rijdende bevolking, landloperij, onttrekking aan de Arbeitseinsatz, niet houden aan het verplaatsingsverbod of omdat de autoriteiten hen als ‘asociaal’ betitelden (vanwege hun reizende levensstijl) en om die reden uit de samenleving wilden verwijderen (waarmee niet werd bedoeld dat betrokkenen definitief uit de samenleving moesten verdwijnen). Zij belandden voor korte of langere tijd in werkkampen, gevangnissen, en soms ook in concentratiekampen als Vught en Amersfoort.

Deze situatie veranderde op 15 november 1943, toen Heinrich Himmler openlijk verklaarde dat alle Sinti en Roma in het Derde Rijk hetzelfde lot moesten ondergaan als Joden. Voor Nederland en België was deze verklaring van Himmler officieus het begin van deportatie op basis van ‘raciale eigenschappen’. Na 15 november 1943 kon het oppakken van Sinti en Roma, en vervoer van hen naar de kampen Vught, Amersfoort en Westerbork, in de perceptie van de Commissie, om die reden niet meer los worden gezien van het raciaal vervolgen van deze groep. De Commissie heeft dan ook als beleidslijn gekozen dat aanvragen met betrekking tot personen uit de gemeenschappen van Roma en Sinti die na 15 november 1943 zijn opgepakt en naar een van deze kampen zijn vervoerd, en waarbij niet evident een andere (niet-raciale) grondslag voor gevangenschap is opgetekend in oorlogs-gerelateerde archieven, toegewezen moesten worden.



3.2 Aanvraagprocedure

De Commissie heeft ervoor gekozen om de aanvraagprocedure digitaal te laten verlopen, met als belangrijkste overweging dat vooral vanwege de gemiddeld hoge leeftijd van de doelgroep snelheid en efficiëntie geboden was. De Commissie heeft bij deze keuze wel in acht genomen dat een digitale procedure voor de doelgroep van deze regeling een hoge drempel kon zijn. Daarom heeft de Commissie afspraken gemaakt met de Stichting Joods Maatschappelijk Werk en de Stichting Pelita. Deze organisaties staan in nauw contact met de doelgroepen van de regeling en hebben ervaring met het begeleiden van cliënten bij digitale aanvraagprocedures. Aanvragers voor wie het indienen van een digitale aanvraag ingewikkeld of onmogelijk was, werden naar deze organisaties doorverwezen voor begeleiding. Daarnaast heeft de Commissie een eigen helpdesk ingericht, waarbij betrokkenen ook telefonisch te woord werden gestaan en werden begeleid bij het indienen van een aanvraag of werden geholpen met andere vragen.

3.3 Beoordeling aanvragen

De Commissie heeft ernaar gestreefd om de aanvraagprocedure zo min mogelijk belastend te maken voor de doelgroep. Aanvragers werd daarom in eerste instantie alleen verzocht documentatie aan te leveren die noodzakelijk was voor de formele beoordeling van de aanvraag, te weten documentatie ter verificatie van hun identiteit, het door hen opgegeven rekeningnummer en, in het geval van aanvragen die waren ingediend door nabestaanden van belanghebbenden, hun relatie tot die belanghebbende. Voor de inhoudelijke beoordeling van aanvragen heeft de Commissie hoofdzakelijk – en dankbaar – gebruik gemaakt van de database ‘Een Naam en een Gezicht’ van Herinneringscentrum Kamp Westerbork (hierna: HcKW). Deze database bevat niet alleen gegevens over vervolgdien die tijdens de oorlog naar Westerbork zijn vervoerd, maar ook over diegenen die naar andere kampen binnen Nederland en verder zijn vervoerd, en deels ook over personen die de oorlog in onderduik hebben overleefd. Deze database is weliswaar niet voor honderd procent compleet, maar de betrouwbaarheid ervan is wel groot. Van veruit het grootste deel van de aanvragen kon de Commissie op basis van deze database direct vaststellen of al dan niet aan de inhoudelijke voorwaarden van het uitkeringsreglement was voldaan. Over deze aanvragen kon de Commissie dan ook direct besluiten.

Alle aanvragen waarover de database van HcKW geen of onvoldoende uitsluitsel kon geven, heeft de Commissie afzonderlijk behandeld in wekelijkse Commissievergaderingen. Bij deze aanvragen werd de aanvragers verzocht zelf informatie/documentatie te verstrekken om aan te tonen dat aan de gestelde voorwaarden werd voldaan. Indien bekend was dat er van de opgegeven belanghebbende een dossier berustte bij het Nationaal Archief (met name uit de archieven van de regeling van het Centraal Afwikkelingsbureau Duitse Schade Uitkeringen, de afdeling Oorlogsnazorg van het Nederlandse Rode Kruis en de Joodse Raad Cartotheek) en/of de Sociale Verzekeringsbank (met name dossiers die zijn opgemaakt in het kader van de Wet uitkeringen vervolgingsslachtoffers en de Wet uitkeringen burger-oorlogsslachtoffers), werd aanvragers daarnaast verzocht om de Commissie



schriftelijk te machtigen deze dossiers te raadplegen ter beoordeling van de aanvraag. Indien ook op basis van de door aanvragers zelf verstrekte informatie en/of eventuele dossiers berustend bij het Nationaal Archief en/of de Sociale Verzekeringsbank niet voldoende aannemelijk gemaakt kon worden dat aan de voorwaarden van het uitkeringsreglement was voldaan, heeft de Commissie moeten besluiten de desbetreffende aanvragen af te wijzen. Hierbij heeft de Commissie het beleid gehanteerd dat enkel een overgeleverd verhaal, dat dus niet werd ondersteund door informatie uit bovengenoemde of andere gevalideerde documentatie, onvoldoende was om tot toekenning van een aanvraag over te gaan.

3.4 Uitvoeringskwesities

3.4.1 Onderlinge evenredige verdeling tussen kinderen van belanghebbenden

In artikel 5.2 van het uitkeringsreglement staat vermeld dat ieder kind van dezelfde belanghebbende recht heeft op een evenredig deel van de tegemoetkoming. In dit artikel staat eveneens dat de tegemoetkoming in zijn geheel wordt uitgekeerd aan het kind dat voor de desbetreffende belanghebbende de eerste aanvraag heeft ingediend, onder de verplichting voor dat kind om de tegemoetkoming naar evenredigheid te delen met de eventuele andere op 27 november 2018 nog in leven zijnde kinderen die op grond van dit uitkeringsreglement ook als kind van de desbetreffende belanghebbende hebben te gelden.

De Commissie was zich ervan bewust dat deze procedure tot gevolg zou kunnen hebben dat rechthebbenden niet (direct) het bedrag zouden ontvangen waar zij recht op zouden hebben. Dit heeft de Commissie geprobeerd te ondervangen door de aanvrager bij het invullen van het aanvraagformulier te laten verklaren dat hij/zij de tegemoetkoming zal delen met de eventuele andere nog in leven zijnde kinderen van de belanghebbende. Daarnaast werd de aanvrager die de tegemoetkoming ontving in het besluit van de Commissie nogmaals gewezen op zijn/haar verplichtingen met betrekking tot de evenredige verdeling van de tegemoetkoming.

In een aantal gevallen (circa 25) heeft de Commissie bericht ontvangen dat de persoon die de tegemoetkoming heeft ontvangen, niet had voldaan aan die verplichting. In die gevallen heeft de Commissie, voor zover zij daartoe bevoegd was, de nodige stappen ondernomen om ervoor te zorgen dat ieder het deel van de tegemoetkoming ontving dat hem of haar toekwam. In zo goed als alle gevallen heeft dit, al dan niet met de hulp van Stichting JMW, ertoe geleid dat de tegemoetkoming alsnog naar evenredigheid is verdeeld onder alle rechthebbenden.

Eén bijzonder geval kan hier niet onvermeld blijven: als gevolg van deze bepaling hebben twee kinderen die elkaar uit het oog waren verloren, elkaar weer gevonden.

3.4.2 Toepassing hardheidsclausule

Artikel 8 van het uitkeringsreglement betreft een hardheidsclausule. Dit artikel gaf de Commissie de mogelijkheid om in bijzondere gevallen tegemoet te komen aan onbillijkheden van overwegende aard, die zich naar het oordeel van de Commissie bij een te strikte toepassing van het reglement zouden voordoen. De Commissie is bijzonder



terughoudend geweest met de toepassing van deze bepaling.

3.5 Klachtenprocedure

3.5.1 In- en samenstelling Klachtencommissie

Voor aanvragers die het niet eens waren met het besluit op hun aanvraag bestond de mogelijkheid het besluit binnen een termijn van vier weken voor te leggen aan een onafhankelijke Klachtencommissie, die bestond uit prof. mr. J.E. (Jenny) Goldschmidt (voorzitter), prof. mr. J.A. (Jit) Peters en mr. M.L. (Marilyn) Haimé. Secretaris van de Klachtencommissie was mr. M.A. (Marja) ten Bruggencate.

Bij de beoordeling van klachten over de afwijzing van een aanvraag, was de Klachtencommissie gebonden aan de bepalingen van het uitkeringsreglement en het klachtreglement.

3.5.2 Gevolgde procedure

Ten behoeve van de beoordeling van klachten heeft de Commissie de Klachtencommissie desgevraagd voorzien van schriftelijke toelichtingen op de besluiten waarover een klacht was ingediend. Naast deze toelichtingen werden de door aanvrager verstrekte informatie, documentatie en (mondelinge) verklaringen meegenomen in de overwegingen van de Klachtencommissie.

In een aantal gevallen is tijdens de klachtenprocedure naar voren gekomen dat de aanvrager beschikte over nieuwe, relevante informatie die de Commissie niet had kunnen betrekken bij haar initiële oordeel. Wanneer de omstandigheden daartoe aanleiding gaven, heeft de Commissie besloten de aanvraag op basis van deze nieuwe informatie opnieuw te beoordelen en, indien van toepassing, haar eerdere besluit te herzien.

3.5.3 Beleidswijziging n.a.v. uitspraak Klachtencommissie

Eén van de uitspraken van de Klachtencommissie heeft ertoe geleid dat de Commissie een algemene aanpassing heeft doorgevoerd bij het beoordelen van aanvragen. Het ging hierbij om aanvragen waarbij de belanghebbende behoorden tot de groep van Nederlandse woonwagenbewoners die zijn opgepakt tijdens de zigeunerrazzia op 16 mei 1944. Deze groep werd vrijwel meteen na aankomst in Westerbork vrijgelaten toen duidelijk werd dat deze woonwagenbewoners niet behoorden tot de gemeenschappen van Roma en Sinti. Eerder had de Commissie geoordeeld dat deze groep buiten de reikwijdte van de regeling viel omdat de personen uit deze groep niet zijn vervolgd op grond van hun afkomst. Daarmee werd naar het oordeel van de Commissie niet voldaan aan de voorwaarde die is gesteld in artikel 2 van het uitkeringsreglement.

De Klachtencommissie heeft echter geoordeeld dat deze groep woonwagenbewoners wel geïnccludeerd zou moeten worden in de regeling: “[...] De klachtencommissie interpreteert m.b.t. de woonwagenbewoners het uitkeringsreglement op zo’n manier, dat het vervoer door de NS in sommige gevallen is gebeurd als ware de persoon Roma of Sinti, ook al is dat in Westerbork weer rechtgezet. [...] De klachtencommissie meent dat het vervoer door de NS doorslaggevend moet zijn, waardoor het feit dat de NS deze personen



tijdens het vervoer transporteerde met vernietiging als doel, ervoor zorgt dat ook de woonwagenebewoners als belanghebbende kunnen worden aangemerkt.[...]”

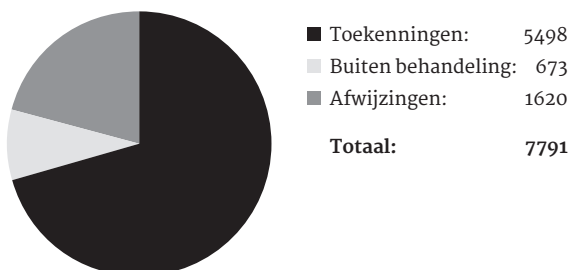
Naar aanleiding van het besluit van de Klachtencommissie heeft de Commissie besloten alle aanvragen waarbij de belanghebbenden behoorden tot bovengenoemde groep woonwagenebewoners, alsnog toe te kennen, ook die aanvragen waarover reeds een beslissing was genomen.¹ Daarnaast heeft de Commissie zich ingespannen om personen uit deze groep die geen aanvraag hadden ingediend, bijvoorbeeld omdat zij in de veronderstelling verkeerden dat zij niet tot de doelgroep behoorden of nog niet op de hoogte waren van het bestaan van de regeling, zo gericht mogelijk te benaderen en uit te nodigen alsnog een aanvraag in te dienen.

4 Statistieken

4.1 Aanvragen en besluiten

Gedurende de looptijd van de uitvoeringsperiode zijn in totaal 7.791 aanvragen ontvangen en besluiten genomen, waarvan 5.498 toekenningen, 1.620 afwijzingen en 673 buitenbehandelingstellingen.

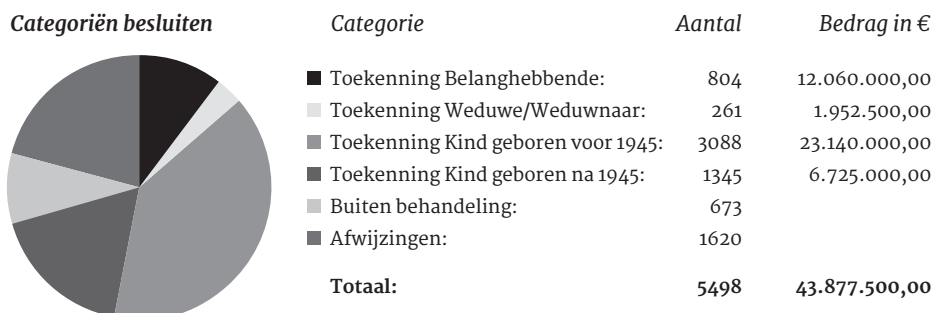
Categoriën besluiten





4.2 Toekenningen

De toekenningen hebben een totale waarde van €43.877.500, welk bedrag door NS via de Commissie is uitgekeerd aan (nabestaanden van) belanghebbenden. De toekenningen zijn verdeeld over de volgende categorieën:



4.3 Afwijzingen

Er zijn 1.620 aanvragen afgewezen. De afwijzingen zijn verdeeld over de volgende afwijzingsgronden:

Categorie	Aantal
Afwijzing – Niet voldoende aannemelijk dat transport als omschreven in het uitkeringsreglement heeft plaatsgevonden	376
Afwijzing – Belanghebbende is niet vanuit Nederland vervoerd	42
Afwijzing – Belanghebbende is vervoerd na de Spoorwegstaking	120
Afwijzing – Belanghebbende is vervoerd voor 1 juli 1942 ²	38
Afwijzing – Belanghebbende is niet vervoerd met het oogmerk van genocide	317
Afwijzing – Aan een andere/eerdere aanvrager is reeds een tegemoetkoming verstrekt met betrekking tot de opgegeven belanghebbende	304
Afwijzing – Belanghebbende (of diens nabestaande) van wie aanvrager aangeeft erfgenaam te zijn, is overleden voor de peildatum van 27 november 2018	77
Afwijzing – Aanvrager valt buiten de reikwijdte van de regeling	64
Afwijzing – anders	262
Totaal	1620

Zie voor een uitgebreidere uiteenzetting per afwijzingsgrond paragraaf 3.1 hierboven.

² Waarbij het transport geen onderdeel uitmaakt van de binnen de regeling geïnccludeerde transporten die zijn opgenomen in bijlage 2.



4.4 Landen

De verdeling van aanvragen en toekenningen over de diverse landen is als volgt.

<i>Land</i>	<i>Aanvragen</i>	<i>Toekenningen</i>	<i>Bedrag toekenningen</i>
Totaal	7791	5498	43.877.500,00
Nederland	4936	3334	25.290.000,00
Israël	1195	995	8.642.500,00
Verenigde Staten	668	546	4.650.000,00
Canada	159	119	1.040.000,00
Verenigd Koninkrijk	121	97	865.000,00
Australië	106	83	692.500,00
België	103	80	672.500,00
Duitsland	77	49	440.000,00
Zwitserland	52	42	350.000,00
Frankrijk	50	40	320.000,00
Spanje	42	23	170.000,00
Brazilië	26	17	125.000,00
Nieuw-Zeeland	14	12	90.000,00
Zweden	13	11	82.500,00
Zuid-Afrika	18	9	75.000,00
Thailand	11	8	82.500,00
Luxemburg	8	5	42.500,00
Denemarken	7	5	52.500,00
Curaçao	8	4	27.500,00
Italië	13	3	35.000,00
Oostenrijk	9	3	20.000,00
Portugal	5	3	22.500,00
Singapore	3	2	10.000,00
Noorwegen	3	2	15.000,00
Indonesië	2	2	12.500,00
Roemenië	1	1	5.000,00
Suriname	1	1	7.500,00
Chili	1	1	7.500,00
Sri Lanka	1	1	7.500,00
Hongarije	131	0	0,00
Turkije	3	0	0,00
Oekraïne	1	0	0,00
Griekenland	1	0	0,00
Aruba	1	0	0,00
Argentinië	1	0	0,00



4.5 Helpdesk

Veel aanvragers en geïnteresseerden hebben gebruik gemaakt van de mogelijkheid om contact op te nemen met de helpdesk van de Commissie. Exacte aantallen zijn hierover niet te geven. Onderstaande cijfers zijn daarom een schatting, gebaseerd op eigen waarnemingen en databronnen. Over het geheel genomen is de inschatting dat er 5.000 tot 7.000 telefonische contacten hebben plaatsgevonden en dat er 12.000 tot 16.000 e-mails door de helpdesk aan (potentiële) aanvragers verstuurd zijn.

<i>Periode</i>	<i>Telefonische contacten</i>	<i>Ontvangen e-mails</i>
juli t/m september 2019	2250	4750
oktober t/m december 2019	2000	3000
januari t/m maart 2020	1125	3000
april t/m juni 2020	425	2000
juli t/m september 2020	400	1000
oktober t/m december 2020	125	300
januari t/m maart 2021	25	50
Totaal	6350	14000

4.6 Klachten

Er zijn in het totaal 236 klachten ingediend bij de Klachtencommissie. De beslissingen op de klachten waren als volgt: 10 klachten zijn gegrond verklaard, 192 klachten ongegrond en 21 klachten niet-ontvankelijk. Daarnaast zijn 13 besluiten naar aanleiding van een klacht herzien door de Commissie.

5. Afronding en verantwoording

5.1 Afronding behandeling aanvragen

Op 5 augustus 2020 is de individuele tegemoetkomingsregeling gesloten. Deze einddatum was bij het openstellen van de regeling al aangekondigd. Vanaf dat moment heeft de Commissie in beginsel (tenzij er aantoonbaar sprake was van zeer uitzonderlijke omstandigheden) geen aanvragen voor een individuele tegemoetkoming meer in behandeling genomen. Na 5 augustus 2020 heeft de Commissie zich toegelegd op het beoordelen van alle op dat moment nog openstaande aanvragen (circa 1000). Ook zijn nog inlichtingen verstrekt op aanvraag van de Klachtencommissie. In het laatste kwartaal van 2021, wanneer alle afrondende werkzaamheden zijn uitgevoerd, zal de Stichting Individuele Tegemoetkoming Slachtoffers WOII Transporten NS, en daarmee ook de Commissie, worden opgeheven.



5.2 Archivering

Alle persoonsgegevens die door aanvragers zijn opgegeven bij het indienen van een aanvraag zijn voor geen ander doel gebruikt dan voor het behandelen van de aanvragen en zullen conform de geldende relevante wet- en regelgeving worden vernietigd vanaf het moment dat de gegevens niet meer noodzakelijk zijn om te worden bewaard. Dat betekent dat alle adres-, contact-, en bankgegevens, kopieën van paspoorten, uittreksels van het BRP, erfbewijzen en bankafschriften worden verwijderd en vernietigd. Daarna zal alle overige informatie met betrekking tot de uitvoering van de regeling worden overgedragen aan het Nationaal Archief, waar de informatie onder strikte richtlijnen met betrekking tot de toegankelijkheid en privacy, zal worden bewaard.

5.3 Verantwoording

Over de wijze waarop het uitkeringsreglement is toegepast, uitvoering is gegeven aan de regeling en de financiën zijn afgewikkeld, heeft de Commissie verantwoording afgelegd aan NS. De Commissie heeft de jaarrekening over 2019 laten opstellen door PwC. De jaarrekening is vastgesteld door de Commissie en door EY Accountants voorzien van een goedkeurende verklaring. Vervolgens is deze gedeeld met NS. Dezelfde procedure wordt gevolgd voor de jaarrekening van 2020 verlengd tot september 2021.

6. Nawoord Commissie

Vanaf de aanvang van haar werkzaamheden is de Commissie zich bewust geweest van het precaire karakter van haar opdracht. De Commissie wist dat de regeling bij veel betrokkenen een kleine pleister op een grote wonde zou kunnen zijn, maar tegelijkertijd ook oude littekens weer zou openrijten. Zij beseftte evenzeer dat het onderscheid tussen diegenen die wel, en diegenen die niet voor een tegemoetkoming in aanmerking zouden komen, niet voor eenieder bevredigend zou zijn. Desalniettemin was zij overtuigd van het belang van haar taak, en van de opdracht om die zo snel als mogelijk, maar ook met grote zorgvuldigheid, uit te voeren.

Beide verwachtingen zijn bewaarheid geworden, getuige de soms zeer kritische of pijnlijk getroffen, maar ook vaak roerende reacties die de Commissie ontvangen heeft.

Uiteindelijk heeft het hele proces van het opstellen van het advies, het inrichten van de regeling en de uitvoeringsorganisatie, waaronder de Klachtencommissie, de daadwerkelijke uitvoering en afronding van werkzaamheden plaatsgevonden in een tijdspanne van iets meer dan 2 jaar. Dit had zonder de grote inzet en toewijding van het secretariaat van de Commissie alsmede de hulp van de in dit verslag genoemde organisaties onmogelijk gerealiseerd kunnen worden.



Bijlage 1 Overzicht persberichten Commissie Individuele Tegemoetkoming Slachtoffers WOII Transporten NS (periode 2019 – 2021)

1. Persbericht 26 juni 2019:

Amsterdam, 26 juni 2019

Commissie adviseert NS over doelgroep en hoogte individuele tegemoetkomingen

De Commissie Individuele Tegemoetkoming Slachtoffers WOII transporten NS heeft op woensdag 26 juni 2019 haar advies aan NS aangeboden. Het advies gaat over de vraag op welke wijze een individuele tegemoetkoming aan overlevenden en directe nabestaanden van de NS-transporten tijdens de Tweede Wereldoorlog kan worden vormgegeven. Job Cohen is voorzitter van de Commissie, die verder bestaat uit Lilian Gonçalves – Ho Kang You en Ellen van der Waerden. Eva van Ingen is secretaris van de Commissie.

Het geven van een advies over een regeling die invulling geeft aan de intenties van NS en ook door betrokkenen kan worden aanvaard als ‘passend en redelijk’ was een buitengewoon lastige opgave. Job Cohen zegt hierover: “een redelijk of passend geldbedrag dat ook maar iets kan compenseren van het leed dat betrokkenen is aangedaan, valt niet te noemen. Er kan dan ook geen sprake zijn van ‘compensatie’. Het gaat om een tegemoetkoming die moet worden gezien als een moreel gebaar”.

Belanghebbenden

De Commissie adviseert de regeling open te stellen voor alle nog levende personen uit de Joodse Gemeenschap en de gemeenschap van Roma en Sinti, die tijdens de Tweede Wereldoorlog, op bevel van de bezetter, per spoor zijn vervoerd naar Westerbork, Vught of Amersfoort met het oogmerk hen naar een concentratie- of vernietigingskampen buiten de landsgrenzen te vervoeren, of vanuit andere locaties in Nederland, rechtstreeks naar concentratie- en vernietigingskampen buiten Nederland zijn vervoerd. Zij zijn de direct belanghebbenden.

Tegemoetkoming

De Commissie adviseert, onder meer op basis van onderzoek naar andere regelingen, voor direct belanghebbenden de tegemoetkoming op € 15.000,- vast te stellen. Wanneer deze persoon tijdens of na de oorlog is overleden, adviseert de Commissie een tegemoetkoming voor directe nabestaanden beschikbaar te stellen. Dit geldt voor de weduwen en weduwnaars en wanneer zij niet meer in leven zijn, voor de kinderen van de belanghebbende gezamenlijk. Hier zijn de bedragen € 7.500,- en € 5.000,-. Bij de regeling wordt uitgegaan van de situatie zoals die was op 27 november 2018. Dit is de datum waarop NS en Salo Muller met elkaar overeen kwamen dat deze regeling er moest komen. Het volledige advies en de onderbouwing is te lezen op www.commissietegemoetkomingns.nl. Het streven is erop gericht dat de regeling op 1 augustus 2019 in werking treedt.



Historisch onderzoek

Naast deze individuele regelingen adviseert de Commissie diepgaand historisch onderzoek te laten doen naar de rol van NS tijdens de Tweede Wereldoorlog waarbij het perspectief is gericht op ‘transporten’ tijdens de oorlog. Dit met het oog op het verdiepen van het historisch inzicht en de reflectie op eigen handelen in de oorlogsjaren, om daarmee ook recht te doen aan de gevoelens van andere slachtoffers van transporten in opdracht van de bezetter, die niet voor de individuele tegemoetkoming waarover dit advies is uitgebracht, in aanmerking komen.

De Commissie adviseert NS om naast dit onderzoek te overwegen, in samenspraak met de betrokken groeperingen, tot een andere collectieve uiting van erkenning te komen voor de groep getransporteerde gevangenen die buiten de reikwijdte van deze regeling vallen.

2. Persbericht 1 augustus 2019

Amsterdam, 1 augustus 2019

Individuele Tegemoetkoming Slachtoffers WOII Transporten NS: aanvraagprocedure start 5 augustus

Van 5 augustus 2019 tot 5 augustus 2020 kunnen belanghebbenden of hun direct nabestaanden een aanvraag indienen in het kader van de individuele tegemoetkoming voor de slachtoffers van NS-transporten tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Zwarte bladzijde in de geschiedenis

Tijdens de Tweede Wereldoorlog heeft NS, in opdracht van de bezetter, speciaal ingelegde treinen gereden waarmee mensen uit de Joodse gemeenschap of uit de gemeenschappen van Roma en Sinti zijn vervoerd. Hierbij had de bezetter het oogmerk hen in concentratie- en vernietigingskampen in het buitenland als bevolkingsgroep uit te roeien. Dit is een zwarte bladzijde in de geschiedenis van NS. Na gesprekken met nabestaanden, onder wie in het bijzonder de heer Salo Muller, heeft NS besloten, naast collectief eren, leren en herdenken, het leed ook individueel te erkennen en daarom op morele gronden een individuele tegemoetkoming te betalen. Deze tegemoetkoming is bedoeld voor alle nog levende personen uit de Joodse gemeenschap en de gemeenschappen van Roma en Sinti, die tijdens de Tweede Wereldoorlog met deze treinen zijn vervoerd. Wanneer deze persoon niet meer in leven is, komen direct nabestaanden in aanmerking.

Een aanvraag indienen

De onafhankelijke commissie die NS heeft geadviseerd, behandelt de aanvragen en voert de regeling uit. De toekenning van een tegemoetkoming vindt plaats op basis van en onder de voorwaarden van het Uitkeringsreglement Stichting Individuele



Tegemoetkoming Slachtoffers WOII Transporten NS. Alle informatie is te vinden via www.commissietegemoetkomingns.nl.

Een aanvraag indienen kan digitaal. De portal is via deze website te bereiken. Op die manier kan de aanvraag relatief snel verwerkt worden en is de procedure voor iedereen makkelijk toegankelijk. Voor mensen die problemen ervaren bij een aanvraag of vragen hebben, is er hulp beschikbaar. Deze wordt verzorgd door Joods Maatschappelijk Werk (JMW) en door Stichting Pelita.

3. Persbericht 9 augustus 2019:

Amsterdam, 9 augustus 2019

Ruim 1100 aanvragen voor Tegemoetkoming Slachtoffers Transporten Tweede Wereldoorlog

De Commissie Individuele Tegemoetkoming Slachtoffers WOII transporten NS heeft op woensdag 26 juni 2019 haar advies aan NS aangeboden over de vraag op welke wijze een individuele tegemoetkoming aan overlevenden en directe nabestaanden van de NS-transporten tijdens de Tweede Wereldoorlog kan worden vormgegeven. NS heeft het advies overgenomen. Vanaf 5 augustus is de regeling in werking. Na de eerste week zijn er ruim 1100 aanvragen ingediend. Ruim 250 aanvragen zijn afkomstig van belanghebbenden, ruim 20 van weduwen of weduwnaars en ongeveer 800 van kinderen van belanghebbenden. Meer dan 200 aanvragen zijn afkomstig uit andere landen dan Nederland.

Eva van Ingen, Secretaris van de Commissie zegt: “uit deze aantallen leiden wij af dat degenen voor wie de regeling is bedoeld het loket weten te vinden en de procedure als toegankelijk ervaren.”

Via de website www.commissietegemoetkomingns.nl is informatie te vinden over de procedure en hier kan de aanvraag worden ingediend. Mensen die vragen hebben, kunnen op werkdagen tussen 10.00 – 12.00 uur terecht bij de helpdesk op het nummer 088 – 7926250. Voor mensen die moeite hebben met de digitale aanvraag is hulp beschikbaar via Joods Maatschappelijk Werk (JMW) en Stichting Pelita.



4. Persbericht 11 oktober 2019:

Amsterdam, 11 oktober 2019

Na twee maanden ruim 4700 aanvragen voor Tegemoetkoming Slachtoffers Transporten Tweede Wereldoorlog

De Commissie Individuele Tegemoetkoming Slachtoffers WOII transporten NS heeft op woensdag 26 juni 2019 haar advies aan NS aangeboden hoe een individuele tegemoetkoming aan overlevenden en directe nabestaanden van de NS-transporten tijdens de Tweede Wereldoorlog kan worden vormgegeven. NS heeft dit advies overgenomen.

Vanaf 5 augustus 2019 is de regeling in werking. Nu, na twee maanden, zijn er ruim 4.700 aanvragen ingediend. Ongeveer de helft van de aanvragen is afkomstig van personen ouder dan 80 jaar. Ruim 3.000 aanvragers wonen in Nederland en de overige aanvragen komen uit met name Israël, de Verenigde Staten en Europese landen als Spanje en het Verenigd Koninkrijk. Ongeveer 500 aanvragen zijn afkomstig van belanghebbenden, ruim 3800 van kinderen van belanghebbenden. De overige aanvragen zijn afkomstig van weduwen en weduwnaars en van erfgenamen.

Eva van Ingen, Secretaris van de Commissie zegt: “uit deze aantallen leiden wij af dat mensen het loket goed weten te vinden. Ondanks het grote aantal ontvangen aanvragen verwacht de Commissie iedere compleet ingevulde aanvraag binnen de door de Commissie gestelde termijn van dertien weken te kunnen beoordelen”.

Via de website www.commissietegemoetkomingns.nl is informatie te vinden over de procedure en ook kan hier de aanvraag worden ingediend. Voor vragen is de helpdesk op werkdagen bereikbaar tussen 10.00 – 12.00 uur op het nummer 088 – 7926250.

5. Persbericht 18 december 2019:

Amsterdam, 18 december 2019

Tegemoetkoming Slachtoffers WOII transporten NS: eerste aanvragen beoordeeld

De Commissie Individuele Tegemoetkoming Slachtoffers WOII transporten NS heeft op woensdag 26 juni 2019 haar advies aan NS aangeboden over de vraag op welke wijze een individuele tegemoetkoming aan overlevenden en directe nabestaanden van de NS-transporten tijdens de Tweede Wereldoorlog kan worden vormgegeven. NS heeft het advies overgenomen en de regeling is sinds 5 augustus 2019 in werking.

Nu, na bijna vijf maanden, zijn er ruim 5800 aanvragen ingediend, waarvan er ruim 3800 zijn beoordeeld. 87% daarvan werd toegewezen (3314 aanvragen). 13% kon niet worden toegekend (513 aanvragen). Van de aanvragen die zijn toegewezen, waren er ruim 500 afkomstig van belanghebbenden.



Eva van Ingen, Secretaris van de Commissie zegt: “de procedure is zo ingericht dat we mensen in eerste instantie zo min mogelijk gegevens vragen. De Commissie realiseert zich dat het gaat om gevoelige en emotionele informatie. Als eerste wordt bekeken wat er bekend is in de archieven van Herinneringscentrum Kamp Westerbork. Als er meer onderzoek nodig is, vragen we de aanvrager beschikbare bronnen toe te sturen of we vragen toestemming om andere archieven te raadplegen. Dan kan de behandeling soms wat langere tijd in beslag nemen.” Bij de meeste aanvragen wordt de beoordeling binnen maximaal 13 weken afgerond.

6. Persbericht 24 februari 2020:

Amsterdam, 24 februari 2020

Tegemoetkoming Slachtoffers WOII transporten NS: 5.000 aanvragen beoordeeld

De Commissie Individuele Tegemoetkoming Slachtoffers WOII transporten NS heeft op woensdag 26 juni 2019 haar advies aan NS aangeboden over de vraag op welke wijze een individuele tegemoetkoming aan overlevenden en directe nabestaanden van NS-transporten tijdens de Tweede Wereldoorlog kan worden vormgegeven. NS heeft het advies overgenomen en de regeling is sinds 5 augustus 2019 in werking.

Nu, begin 2020, zijn er ruim 6.500 aanvragen ingediend. Ruim 5.000 aanvragen zijn inmiddels beoordeeld, waarvan 4.000 aanvragen toegewezen. Van de aanvragen die zijn toegewezen, zijn er tot nu toe 600 afkomstig van overlevenden van de transporten (in de regeling ‘belanghebbenden’ genoemd), de anderen betreffen aanvragen van hun kinderen (ruim 3200) of van hun weduwen of weduwnaars (ruim 160). Het uit te keren bedrag bedraagt tot nu toe 32 miljoen euro.

Ongeveer 700 aanvragen konden niet worden toegekend omdat naar het oordeel van de Commissie niet kon worden voldaan aan de voorwaarden van het uitkeringsreglement. Dat wil zeggen dat er, in de voor de Commissie beschikbare bronnen, geen aanwijzingen te vinden zijn die de aanvraag konden onderbouwen. Een andere reden voor afwijzing is dat het transport van de belanghebbende niet is uitgevoerd door NS. Dat is bijvoorbeeld het geval als een belanghebbende is vervoerd ná de spoorwegstaking van 17 september 1944, of als een belanghebbende niet vanuit Nederland is gedeporteerd. Meer dan de helft van de afwijzingen heeft betrekking op een formele afwijzingsgrond, bijvoorbeeld als de aanvraag is ingediend door een nabestaande die niet als weduwe of kind van de belanghebbende kan worden aangemerkt.

Tot 5 augustus 2020 kunnen mensen voor wie de regeling is bedoeld een aanvraag voor een tegemoetkoming indienen. Via de website www.commissietegemoetkomingns.nl is informatie te vinden over de procedure en hier kan de aanvraag worden ingediend.



Mensen die vragen hebben, kunnen op werkdagen tussen 10.00 – 12.00 uur terecht bij de helpdesk op het nummer 088 – 7926250.

7. Persbericht 2 juli 2020:

Amsterdam, 2 juli 2020

Tegemoetkoming Slachtoffers WOII transporten NS: aanvragen kan tot 5 augustus 2020

Tot uiterlijk 5 augustus 2020 kunnen mensen voor wie de Individuele Tegemoetkoming Slachtoffers WOII transporten NS is bedoeld, hiervoor een aanvraag indienen. De regeling is sinds 5 augustus 2019 in werking.

Nu, begin juli 2020, zijn er ruim 7.000 aanvragen ingediend. Ruim 6.000 aanvragen zijn inmiddels beoordeeld, waarvan bijna 5.000 aanvragen toegewezen. Van de aanvragen die zijn toegewezen, zijn er tot nu toe 700 afkomstig van overlevenden van de transporten (in de regeling ‘belanghebbenden’ genoemd), de anderen betreffen aanvragen van hun kinderen (ruim 3850) of van hun weduwen of weduwnaars (ruim 200). Het uit te keren bedrag bedraagt tot nu toe 38 miljoen euro. Ongeveer 1.000 aanvragen konden niet worden toegekend omdat naar het oordeel van de Commissie niet kon worden voldaan aan de voorwaarden van het Uitkeringsreglement.

Naast het advies over de individuele regeling heeft de Commissie twee andere aanbevelingen gedaan, die eveneens door NS zijn overgenomen en nu zijn geconcretiseerd: laat historisch onderzoek doen naar de rol van NS tijdens de Tweede Wereldoorlog waarbij het perspectief is gericht op transporten, en denk na over een collectieve uiting van erkenning voor het leed en lot van de grote groep getransporteerde gevangenen, waarvoor geen aanspraak op de individuele regeling kan worden gemaakt.

De aanbeveling tot historisch onderzoek heeft geleid tot een verzoek van NS aan het NIOD om een vooronderzoek te starten. Wanneer uit dit vooronderzoek blijkt dat meer en diepgaand onderzoek nodig is, krijgt het NIOD de opdracht daartoe.

De aanbeveling tot een collectieve uiting van erkenning krijgt vorm in de financiële steun van in totaal € 5 miljoen voor de herinneringscentra Kamp Westerbork, Kamp Vught en Kamp Amersfoort en het Oranjehotel. NS heeft de herinneringscentra gevraagd het bedrag onder meer te besteden aan “educatie voor jongeren, met bijzondere focus op discriminatie waaronder antisemitisme tot aan de dag van vandaag”.

De Commissie kan zich vinden in de invulling van de collectieve erkenning, in de overtuiging dat het gaat om een moreel gebaar, een tegemoetkoming door NS aan de grote groep getransporteerde gevangenen die buiten de individuele regeling vallen en



eveneens met veel leed te maken hebben gehad – leed dat nooit ongedaan kan worden gemaakt. De steun aan deze centra zal de herinnering aan dit leed levend helpen houden.

Via de website www.commissietegemoetkomingns.nl is informatie te vinden over de individuele tegemoetkoming en hier kan de aanvraag worden ingediend. Mensen die vragen hebben over de tegemoetkoming, kunnen op maandag en woensdag tussen 10.00 – 12.00 uur terecht bij de helpdesk op het nummer 088 – 7926250.

8. Persbericht 24 juli 2020:

Amsterdam, 24 juli 2020

Tegemoetkoming Slachtoffers WOII transporten NS: aanvragen kan tot 5 augustus 2020

Tot uiterlijk 5 augustus 2020 kunnen mensen voor wie de individuele tegemoetkoming Slachtoffers WOII transporten NS is bedoeld, hiervoor een aanvraag indienen.

Belanghebbenden

Tijdens de Tweede Wereldoorlog heeft NS, in opdracht van de bezetter, speciaal ingeleigde treinen gereden waarmee mensen uit de Joodse gemeenschap en uit de gemeenschappen van Roma en Sinti zijn vervoerd. Hierbij had de bezetter het oogmerk hen in concentratie- en vernietigingskampen in het buitenland als bevolkingsgroep uit te roeien. De tegemoetkoming is bedoeld voor alle nog levende personen uit de Joodse gemeenschap en de gemeenschappen van Roma en Sinti, die tijdens de Tweede Wereldoorlog met deze treinen zijn vervoerd. Wanneer deze persoon niet meer in leven is, komen directe nabestaanden in aanmerking. De toekenning van een tegemoetkoming vindt plaats op basis en onder de voorwaarden van het Uitkeringsreglement Stichting Individuele Tegemoetkoming Slachtoffers WOII Transporten NS.

Looptijd van de regeling

De Commissie Individuele Tegemoetkoming Slachtoffers WOII transporten NS heeft op woensdag 26 juni 2019 haar advies aan NS aangeboden over de vraag op welke wijze een individuele tegemoetkoming aan overlevenden en directe nabestaanden van NS-transporten tijdens de Tweede Wereldoorlog kan worden vormgegeven. NS heeft het advies overgenomen en de regeling is sinds 5 augustus 2019 in werking. De looptijd van de regeling is één jaar. Na 5 augustus 2020 is het niet meer mogelijk een aanvraag in te dienen.

Meer informatie

Via de website www.commissietegemoetkomingns.nl is alle informatie te vinden over de voorwaarden en de procedure. Via deze website kan de aanvraag ook worden ingediend. Heeft u vragen, dan kunt u op maandag en woensdag tussen 10.00 – 12.00 uur terecht bij de helpdesk op het nummer 088 – 7926250.



9. Persbericht 3 juni 2021:

Amsterdam, 3 juni 2021

Tegemoetkoming Slachtoffers WOII transporten NS: in totaal 7.791 aanvragen beoordeeld

De Commissie Individuele Tegemoetkoming Slachtoffers WOII transporten NS heeft op 3 juni 2021 haar eindverslag aangeboden aan NS. Over de looptijd van de uitvoeringsperiode (5 augustus 2019 – 5 augustus 2020) zijn in totaal 7.791 aanvragen ontvangen en behandeld. 5.498 aanvragen werden toegekend, 1.620 afgewezen en 673 aanvragen zijn buiten behandeling gesteld omdat het bijvoorbeeld ging om een dubbele aanvraag.

Van de aanvragen die zijn toegewezen, waren 804 afkomstig van overlevenden van de transporten (in de regeling ‘belanghebbenden’ genoemd). De overige aanvragen waren afkomstig van hun kinderen (4.433) of van hun weduwen of weduwnaars (261). In totaal is door NS een bedrag van 43.877.500 euro via de Commissie uitgekeerd aan (nabestaanden van) belanghebbenden.

Vanaf de aanvang van haar werkzaamheden is de Commissie zich bewust geweest van het precaire karakter van haar opdracht. “Wij wisten”, aldus Job Cohen, voorzitter van de Commissie, “dat de regeling bij veel betrokkenen een kleine pleister op een grote wond zou kunnen betekenen, maar ook oude littekens zou kunnen openmaken.” De Commissie beseftte ook dat het onderscheid tussen degenen die wel en degenen die niet voor een tegemoetkoming in aanmerking zouden komen, niet voor eenieder bevredigend zou zijn. Desalniettemin was zij overtuigd van het belang van haar taak en van de opdracht die zo snel mogelijk, maar ook met grote zorgvuldigheid, uit te voeren.

Op 5 augustus 2020 werd de individuele tegemoetkomingsregeling gesloten. Toen waren 6.765 aanvragen beoordeeld. In de periode daarna, tot maart 2021 zijn alle resterende openstaande aanvragen beoordeeld en heeft de Commissie, op verzoek van de klachtencommissie, nog een aantal inlichtingen verschaft. Tot het laatste kwartaal van 2021 zullen afrondende werkzaamheden worden uitgevoerd, waarna de Stichting Individuele Tegemoetkoming Slachtoffers WOII Transporten NS, en daarmee ook de Commissie, zal worden opgeheven.



Bijlage 2: Transporten die vóór 1 juli 1942 hebben plaatsgevonden met het oogmerk van genocide.

Toelichting: in het uitvoeringsreglement is 1 juli 1942 genomen als begindatum voor transporten die vanuit een oogmerk van genocide, op last van de bezetter, zijn uitgevoerd. Dit was de datum waarop kamp Westerbork officieel van vluchtelingenkamp tot doorgangskamp werd verklaard, en de transporten naar en vanuit dit kamp een oogmerk van genocide kregen. Historisch onderzoek heeft echter uitgewezen dat er voorafgaand aan die datum een aantal transporten hebben plaatsgevonden, die ook vanuit het oogmerk van genocide zijn uitgevoerd. Bij aanvang van de uitvoering van de regeling is door de Commissie om die reden besloten ook deze transporten onder de reikwijdte van de regeling te laten vallen, en dus ook een tegemoetkoming beschikbaar te stellen voor belanghebbenden die met deze transporten zijn vervoerd. Dat betreft de volgende transporten:

- 27 februari 1941 vanuit kamp Schoorl (Station Alkmaar) naar in eerste instantie Buchenwald, daarna Mauthausen.
- 22 mei 1941 vanuit kamp Schoorl (Station Alkmaar) naar Mauthausen.
- 22 juni 1941 vanuit kamp Schoorl (Station Alkmaar) naar Mauthausen.
- 16 september 1941 vanuit Enschede naar Mauthausen.
- (Waarschijnlijk) 9 oktober 1941 vanuit Arnhem naar Mauthausen.